
Poglądy J. U. Niemcewicza na prawo karne i wykonanie kary

Palestra 50/7-8(571-572), 164

2005

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

towi jako jednostce osamotnionej działającej w stanie jakby całkowitej izolacji trudno z autorem się zgodzić. Nie ma bowiem świadomości wyabstrahowanej od rzeczywistości społecznej”.

Z tym generalnym zastrzeżeniem „praca Garçona – pisze dalej autor recenzji – stanowi ważny przyczynek do poznania zasad etyki adwokackiej, zwłaszcza tych, które jako ogólnie uznawane wartości moralne motywacji postępowania w stałym obcowaniu społecznym odpowiadają regułom ludzkiego działania w każdej formacji społecznej, w tym także normom etycznym obowiązującym współczesnego adwokata, gdzie by swego zawodu nie wykonywał”.

Poglądy J. U. Niemcewicza na prawo karne i wykonanie kary

to tytuł artykułu pióra Stanisława W a l c z a k a, zamieszczonego w zesz. 1 (1963 r.) nowego czasopisma pod nazwą „Przegląd Penitencjarny”.

J. U. Niemcewicz znany jest przede wszystkim jako pisarz i działacz polityczny, natomiast mniej znane są jego prace dotyczące zagadnień z zakresu prawa karnego i wykonania kary. Niemcewicz pozostawał pod wpływem idei rozwiniętych w Stanach Zjednoczonych Ameryki Północnej i pragnął te idee przenieść na grunt polski i wprowadzić w życie.

Pierwszą chronologicznie jego pracą z tej dziedziny był „Memoriał”, złożony we wrześniu 1807 r. ówczesnym władzom Księstwa Warszawskiego. Memoriał ten przez 155 lat uważany był za pracę zaginioną i odnaleziony został obecnie w Bibliotece w Dreźnie. Drugie poświęcone tej tematyce opracowanie to publikacja z 1818 r. pt.: „O Więzieniach Publicznych czyli Domach Pokuty rzecz krótka”.

Zasadnicze poglądy Niemcewicza są następujące: 1) kara śmierci powinna być wydatnie ograniczona, ponieważ jest sprzeczną z ideą poprawy więźnia; 2) zakład karny powołany jest do naprawiania błędów i niesprawiedliwości, do których nie jest wolna najlepsza ustawa; 3) reżym więzienny powinien polegać na wspólnym przebywaniu w celach 4 osób w czasie nocy i na zespołowej pracy w ciągu dnia, połączonej z nakazem milczenia; 4) osoby, które dopuściły się drobnych przestępstw, powinny odbywać karę oddzielnie, aby nie ulegały wpływom demoralizacyjnym otoczenia. Reżym w tych więzieniach powinien być bardzo surowy i ma spełniać przede wszystkim funkcję dolegliwości i odstraszania; 5) należy stosować przedterminowe zwolnienie, które w koncepcji Niemcewicza przybiera formę łaski ze strony monarchy.

Autor podkreśla poważną rolę, jaką odegrał Niemcewicz w rozwoju polskiej myśli penitencjarnej. Propagował on związanie sądów z wykonaniem kary pozbawienia wolności oraz konieczność zwrócenia uwagi na momenty reedukacyjne więźnia. Idee te wywarły wpływ nie tylko w okresie działalności Niemcewicza w Księstwie Warszawskim, ale także wiele lat później.

Na zakończenie artykułu autor w następujących słowach charakteryzuje rolę Niemcewiczowskiego Memoriału, przeznaczonego dla Księstwa Warszawskiego:

„Adresowany i złożony na ręce Króla Saskiego, daremnie oczekiwał swojej realizacji. Wydobycie go dziś z zapomnienia i przypomnienie jego treści powinno służyć podkreśleniu tej prawdy, że wzniosłe humanitarne idee torują sobie drogę ponad granicami państwowymi i stanowią trwałą wkład w ogólnoludzkie dzieło służenia człowiekowi, że są nieprzemijające oraz że nie tracą na aktualności bez względu na upływ czasu, który nas dzieli od ich narodzin”.